

INŠTITUT IRDO KOT PRIMER MEDGENERACIJSKEGA SODELOVANJA NA PODROČJU RAZVOJA DRUŽBENE ODGOVORNOSTI IN TRAJNOSTNOSTI V SLOVENIJI

MATJAŽ MULEJ,¹ ANITA HRAST,² NOMI HRAST¹

¹ Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta, Maribor, Slovenija
matjaz.mulej@um.si, nomi.hrast@student.um.si

² DOBA Fakulteta za uporabne poslovne in družbene študije, Maribor, Slovenija
anita.hrast@net.doba.si

V prispevku predstavljamo nastanek in delovanje IRDO - Inštituta za razvoj družbene odgovornosti od leta 2004 dalje, ključne aktivnosti inštituta IRDO in sodelovanje IRDO in Univerze v Mariboru ter njenega Centra za zaslužne profesorje in upokojene visokošolske učitelje Univerze v Mariboru v kontekstu trajnostne in družbeno odgovorne univerze (v Mariboru) in družbe.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.3.2023.18](https://doi.org/10.18690/um.3.2023.18)

ISBN
978-961-286-768-3

Ključne besede:
zavod,
družbena odgovornost,
trajnostnost,
trajnostni razvoj,
nevladna organizacija,
strategija,
podjetja,
ustanove

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.3.2023.18](https://doi.org/10.18690/um.3.2023.18)

ISBN
978-961-286-768-3

THE IRDO INSTITUTE AS AN EXAMPLE OF INTERGENERATIONAL COOPERATION IN THE FIELD OF SOCIAL RESPONSIBILITY AND SUSTAINABILITY DEVELOPMENT IN SLOVENIA

MATJAŽ MULEJ,¹ ANITA HRAST,² NOMI HRAST¹

¹ University of Maribor, Faculty of Economics and Business, Maribor, Slovenia
matjaz.mulej@um.si, nomi.hrast@student.um.si

² DOBA Business School, Maribor, Slovenia
anita.hrast@net.doba.si

Keywords:

institution,
social responsibility,
sustainability,
sustainable development,
non-governmental
organization,
strategy,
companies,
institutions

In this paper, we present the creation and operation of IRDO - the Institute for the Development of Social Responsibility since 2004, the key activities of the IRDO Institute and the cooperation between IRDO and the University of Maribor and its Center for Emeritus Professors and Retired Higher Education Teachers of the University of Maribor in the context of a sustainable and socially responsible university (in Maribor) and society.

Uvod

Pred več kot dvema desetletjema so družbeno odgovornost v Sloveniji večinoma razumeli kot sponzorstvo, donacije, čeprav so v razvitem svetu o tem govorili širše – v kontekstu strateškega upravljanja, ki je zajemalo vprašanja zaposlenih, okolja, skupnosti in na trgu – odnos do kupcev in dobaviteljev. Vse to je bilo natančno opredeljeno v Zeleni knjigi EU iz leta 2001. Skoraj deset let kasneje so objavili standard za družbeno odgovornost ISO 26000:2010, ki je koncept družbene odgovornosti razširil od podjetij na vse organizacije in iz štirih področij na več – v obliki sedmih ključnih tem. Standard ni predpis niti ni namenjen certificiranju, ampak deluje kot priporočilo (smernice) za strateško upravljanje družbene odgovornosti v podjetjih. Odpor vplivnih do odgovornosti ga, žal, še vedno precej ovira.

Nastanek Inštituta IRDO

Družbena odgovornost je Anita Hrast v letu 2004 tako pritegnila, da se je odločila, da ustanovi nevladno organizacijo, zasebni neprofitni zavod IRDO – Inštitut za razvoj družbene odgovornosti. Čutila je namreč, da bi Slovenija potrebovala krovno organizacijo na to temo na nacionalni ravni, zato je predlagala predstavnikom takratnega Ministrstva za gospodarstvo, nato pa še Mestne občine Maribor, da bi ustanovili takšno inštitucijo. Ni bilo podpore. Tako je leta 2004 Anita Hrast postala prva (in takrat še edina) ustanoviteljica inštituta IRDO.

Novo razumevanje družbene odgovornosti

Pogled Evropske Unije na družbeno odgovornost podjetij (CSR) je leta 2001 Evropska Komisija predstavila v dokumentu z nazivom Zeleni dokument za promocijo Evropskih usmeritev za družbeno odgovornost podjetij. V njem je družbeno odgovornost podjetij (DOP) predstavila kot “koncept, s pomočjo katerega podjetja na prostovoljni osnovi integrirajo družbene in okoljske zadeve v svoje poslovanje in v svoja razmerja z deležniki” (EU, 2001).

Z leti je EU definicijo družbene odgovornosti (podjetij) dopolnila. Aktivnosti inštituta IRDO izhajajo iz EU opredelitve družbene odgovornosti. Pri tem Strokovni svet Inštituta IRDO družbeno odgovornost pojmuje širše, in sicer kot (*Knez Riedl, Mulej, 2006*):

- individualno družbeno odgovornost (posameznikovo),
- družbeno odgovornost organizacij (podjetij, zavodov, izobraževalnih in raziskovalnih inštitucij, nevladnih organizacij, vladnih organizacij),
- družbeno odgovornost poklicnih skupin,
- družbeno odgovornost naroda, države, zveze, a vedno do družbe, to je do ljudi in narave, ne samo do sebe.

Anitino sodelovanje z Matjažem Mulejem se je začelo slučajno. Leta 2005 je kot novinarka odšla na Ekonomsko-poslovno fakulteto Univerze v Mariboru na intervju o družbeni odgovornosti s prof. dr. Jožico Knez-Riedl; tisti trenutek Jožica še ni bila v svojem kabinetu. Matjaž Mulej je bil takrat njen prvi sosed v drugem kabinetu in je deloval pri odprtih vratih. Nova tematika, očitno navezana na njegovo prejšnje raziskovanje o teoriji sistemov kot metodologiji truda za celovitost in o teoriji netehnoloških invencijsko-inovacijskih procesov, ga je zelo pritegnila. (Več v: Kodermac, 2013, in na www.irdo.si.) Na osnovi večletnega uspešnega sodelovanja je Matjaž Mulej postal soustanovitelj inštituta IRDO. Inštitut je v devetnajstih letih obstoja pridobil status raziskovalne in prostovoljske organizacije, ter status organizacije v javnem interesu na področju mladih.

Prof. dr. Jožica Knez Riedl je to tematiko obvladovala že prej. Do vključno leta 2004 je imela o družbeni odgovornosti že toliko objav, da imamo tukaj prostora samo toliko, da navedemo številke, pod katerimi so te objave zavedene v sistemu COBISS, pa še to selektivno: 276, 277, 290, 292, 299, 315, 316, 319, 324, 376, 377, 378, 379, 381, 386, 387, 388, 392, 393, 399, 400, 426. Na povabilo Anite je delo inštituta IRDO tudi sama podprla s svojim raziskovalnim in znanstvenim ter strokovnim delom. Dokler je želela in utegnila, je sodelovala kot članica in podpredsednica Strokovnega sveta inštituta IRDO. To je trajalo več let.

Na prvem uradnem sestanku ekipe, s katero je sodelovala Anita Hrast kot ustanoviteljica in direktorica inštituta IRDO, je Matjaž Mulej dobil nalogo voditi strokovni svet in raziskovanje. Sprejeli smo sklep, da je treba izvesti konferenco, da nam bo postalo bolj jasno, s čim naj se ukvarjamo. Iz tega je med drugim nastala serija več kot tridesetih knjig in osemnajstih konferenc ter drugih projektov IRDO.

Inštitut IRDO je začel delovati šest let prej, kot je človeštvo sprejelo svetovalni standard o družbeni odgovornosti ISO 26000 (leta 2010), a kasneje, kot je Evropska unija začela promovirati družbeno odgovornost (EU, 2001), ne pa tudi predpisovati, kar se je zgodilo od leta 2019 dalje.

IRDO je nadaljeval s številnimi aktivnostmi, ob tem pa intenzivno raziskoval. V okviru partnerstva za družbeno odgovornost v Sloveniji smo nanizali **pet temeljnih smeri potrebnih ukrepov za krepitev DO** (Mulej, Hrast, 2012). Gospodarstvo in nevladne organizacije so jih precej vpeljevale v svojo prakso, na vladnih ravneh pa so jih večinoma ignorirali. A IRDO vztraja:

- **ustvarja in izvaja inovativne koncepte in** projekte na področju družbene odgovornosti in trajnostnega razvoja ter razvoja mladih,
- **vzdržuje platformo** za izmenjavo znanja in izkušenj,
- **svetuje podjetjem, organizacijam, ustanovam** pri uvajanju družbeno odgovornih strategij in jih v ta namen tudi **izobražuje**,
- **krepi dialog** z mladimi, vlado, civilno družbo, podjetji in mediji za pripravo in uresničevanje družbeno odgovornih strategij, tudi nacionalnih,
- **informira** javnosti o konceptu družbene odgovornosti, o uspešnih projektih o družbeni odgovornosti podjetij, organizacij in posameznikov,
- od leta 2009 podeljuje Slovensko nagrado za družbeno odgovornost **Horus**,
- od leta 2006 organizira mednarodno **konferenco** Družbena odgovornost in izzivi časa,
- **raziskuje** izvajanje družbene odgovornosti v teoriji in praksi,
- **objavlja znanstvene in strokovne prispevke** v Sloveniji in v tujini,
- **izdaja knjige**, priročnike, zbornike, mesečne novice in druge publikacije,
- **spodbuja promocijo, zaposlovanje in podjetnost mladih** ter

- izvaja druge dejavnosti v sodelovanju s svojimi člani in podpornimi partnerji ter drugimi organizacijami.

Člani inštituta IRDO so podjetja, ustanove, organizacije in posamezniki.

Članstvo v mreži CSR Europe

CSR Europe je vodilna evropska poslovna mreža za družbeno odgovornost gospodarskih družb, ki vključuje 45 večnacionalnih podjetij članic in 41 nacionalnih partnerskih organizacij v državah po vsej Evropi. Inštitut IRDO je avgusta 2012 postal Nacionalna partnerska organizacija v mreži CSR Europe. Več: www.csreurope.org

Načela družbene odgovornosti (odgovornosti za vplive na družbo) po ISO 26000:2010

Splošni namen: čim več naj organizacija prispeva k DO; načela pa se glasijo:

1. (Uradna) odgovornost / pristojnost za vpliv;
2. Transparentnost – preglednost podatkov;
3. Etično obnašanje (poštenost, enakopravnost, celovitost, skrbnost do ljudi, živali in okolja ter zavezanost upoštevati vpliv dejavnosti in odločitev na interese deležnikov);
4. Spoštovanje interesov deležnikov (ne le lastnikov kapitala);
5. Spoštovanje vladavine prava (a ne monopolnega, pristranskega);
6. Spoštovanje mednarodnih norm obnašanja (a ne monopolnih, pristranskih);
7. Spoštovanje človekovih pravic.

Sodelovanje inštituta IRDO in Univerze v Mariboru

S tega vidika je zlasti prelomno leto 2012. Tedaj je rektorat, ko je bil rektor prof. dr. Danijel Rebolj, prorektorica pa dr. Lučka Lorber, sprejel in začel uveljavljati opredelitev, da je Univerza v Mariboru trajnostna in družbeno odgovorna. Postopki so trajali več let, tudi kasneje jih je vodila izr. prof. dr. Lučka Lorber, dokler se ni upokojila. Sprejet je bil obsežen akcijski program, ne samo popolna uvrstitev

omenjenega značaja Univerze v Mariboru v statut in v vse druge uradne dokumente (Mulej, Slatinek, Čagran, 2018).

Med drugim je Trajnostna in družbeno odgovorna Univerza v Mariboru postala soorganizatorica konferenc IRDO kot znanstveni partner in dala za njih na razpolago prostore rektorata, dokler se ni konferenca, ker je izbruhnila pandemija Covid-19, preselila na splet.

Karierni center UM je sodeloval z inštitutom IRDO pri usposabljanju mladih za družbeno odgovorno delovanje, imenovanem Model M; gre za usposabljanje mladih brezposelnih oseb in študentov za podjetništvo, nevladništvo in inovativno iskanje zaposlitve. Izvajali smo ga v letih 2013, 2014 in 2015 (Hrast, 2015), kasneje pa je prerasel v nacionalni projekt (Model M Slovenija: www.model-m.si), še kasneje pa v Zeleni model M Slovenija (<https://www.irdo.si/zeleni-model-m-slovenija-trajnostno-podjetnistvo-za-mlade/>).

Vloga Univerze na področju razvoja DO in TR - v luči 17. cilja trajnostnega razvoja OZN

Leta 2022 je Nomi Hrast v luči partnerskega sodelovanja preučila vlogo univerz pri razvoju družbene odgovornosti in trajnostnega razvoja. V povzetku svojega diplomskega dela je zapisala: »Univerze so pomemben partner pri oblikovanju družbe in okolja sedanjosti ter prihodnosti. Prav zato se jih uvršča med pomembne partnerje tudi, ko gre za doseganje ciljev trajnostnega razvoja. V pisnem delu smo preučili koncept trajnosti in trajnostnega razvoja, potrebe za nastanek in razvoj ciljev trajnostnega razvoja ter njihove omejitve. Osredotočili smo se na 17. cilj trajnostnega razvoja, ki predstavlja partnerstva za doseganje ciljev trajnostnega razvoja in izmed možnih partnerjev izbrali akademske skupnosti, natančneje univerze. Slednje so pomemben partner v večdeležniških partnerstvih, ki glede na Združene Narode predstavljajo ključen korak k doseganju ciljev trajnostnega razvoja. Kot izbran primer partnerstva za doseganje ciljev trajnostnega razvoja smo izbrali univerzitetna odcepljena podjetja, ki predstavljajo primer večdeležniškega partnerstva. Osredotočili smo se na univerzitetna partnerstva in strategije za doseganje ciljev trajnostnega razvoja. V praktičnem delu smo preučili Univerzo v Mariboru kot izbrano akademsko skupnost in njeno strategijo za obdobje 2021–2030 ter

podpiranje inovativnega podjetniškega okolja skozi univerzitetna odcepljena podjetja.« (Hrast N., 2022)

Sklepne misli

Leta 2004 je IRDO ustanovila Anita Hrast kot edina ustanoviteljica. Kasneje je k soustanoviteljstvu povabila še naslednje osebe, ki so svojim delom strokovno in raziskovalno intenzivno pripomogli k obstoju zavoda IRDO: Ademovič Angela, Fištravec Andrej, Hrast Nomi, Mulej Matjaž, Obradović Stanko, Postružnik Cvikel Natalie, Kurent Vinko. Nekateri so ostali ustanovitelji, drugi so se odločili, da bodo raje sodelovali samo kot člani organov zavoda. Trenutno so ustanovitelji zavoda trije, kot oblika medgeneracijskega sodelovanja: zasl. prof. ddr. Matjaž Mulej, mag. Anita Hrast in Nomi Hrast, univ. dipl. ekon. Brez bogatega znanja vseh sodelujočih IRDO ne bi zmožl postati polnoleten in nadaljevati svojega dela.

Ob tem naj poudarimo, da je v devetnajstih letih obstoja IRDO sodeloval z več zaposlenimi v projektih, z več kot 400 različnimi predavatelji, strokovnjaki, z več kot 1.500 avtorji konferenčnih prispevkov iz vsega sveta. Od leta 2016 dalje je IRDO usposobil skoraj 300 vodij in strategov za družbeno odgovornost in trajnostni razvoj v podjetjih in organizacijah, podelil več kot 180 Horus priznanj in nagrad podjetjem, ustanovam, organizacijam in posameznikom, itd. V partnerski mreži IRDO inštituta je več kot 50 različnih organizacij, iz gospodarstva, civilne družbe in vlade. Z vsemi uspešno sodelujemo in zelo nas veseli, da sta se v skoraj dvajsetih našega obstoja z letom 2019 tudi na globalni, EU in nacionalni ravni družbena odgovornost in trajnostnost prelili v zakonodajo in nas s tem vse še bolj zavezali k udejanjanju tega področja v praksi. Vsem, ki ste nas podprli pri naših prizadevanjih za krepitev zavedanja na tem področju v Sloveniji in širše, iskrena hvala.

Literatura in viri

- Cobiss, evidenca za Knez-Riedl, J., obiskana 17. 4. 2023
- EU (2001): European Union; Commission of the European Communities (2001): Green Paper on Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility, COM (2001) 366 final, Brussels
- Hrast, A. (2015): Končno vsebinsko in finančno poročilo o izvedbi projekta; »Model M 2015 - Express - Karierno usposabljanje in podjetništvo za mlade«. Jesenska šola (program usposabljanja mladih brezposelnih oseb in študentov za podjetništvo, nevladništvo in inovativno iskanje zaposlitve). IRDO. Obiskano 18.4.2023

- Hrast, A. (2016): Model večdeležniškega dialoga za več družbene odgovornosti podjetij na nacionalni ravni. Mag. delo. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
- Hrast, A., Mulej, M. (2012): Strategija razvoja družbene odgovornosti v Sloveniji (delovno gradivo za pripravo strategije, 10.10.2012); op. objavljeno tudi v dopoljnjeni izvedbi v knjigi iz l. 2019, pred tem predloženo Vladi RS, a ga je umaknila z dnevnega reda vsaka
- Hrast, N. (2022): Akademske skupnosti kot partnerji za doseganje ciljev trajnostnega razvoja [na spletu]. Diplomsko delo. Maribor: Univerza v Mariboru. [Dostop 19. april 2023]. Pridobljeno s: <https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?lang=slv&id=82853>
- Kodermac, M. (2013): Institucionalizacija družbene odgovornosti v Sloveniji: primer delovanja Inštituta IRDO. Mag. delo. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
- Mulej, M., Slatinek, I., Čagran, B. (2018): 'Sustainable and socially responsible university' in Maribor, Slovenia, European Union [Elektronski vir]. World review of entrepreneurship, management and sustainable development. - ISSN 1746-0581. - no. 1/2, Vol. 14, str. 80-96
- www.irdo.si
- www.horus.si
- www.model-m.si

